

SENTENZA TAL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA (L-Ewwel Awla)

3 ta' Ġunju 2010*

Fil-Kawża C-484/08,

li għandha bħala suġġett talba għal deċiżjoni preliminari skont l-Artikolu 234 KE, imressqa mit-Tribunal Supremo (Spanja), permezz ta' deċiżjoni tal-20 ta' Ottubru 2008, li waslet fil-Qorti tal-Ġustizzja fl-10 ta' Novembru 2008, fil-proċedura

Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid

vs

Asociación de Usuarios de Servicios Bancarios (Ausbanc),

* Lingwa tal-kawża: l-Ispanjol.

IL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA (L-Ewwel Awla),

komposta minn A. Tizzano (relatur), President tal-Awla, aġent President tal-Ewwel Awla, E. Levits, C. Toader, M. Ilešič u J.-J. Kasel, Imħallfin,

Avukat Ġenerali: V. Trstenjak,
Reġistratur: R. Grass,

wara li rat il-proċedura bil-miktub u wara s-seduta tal-10 ta' Settembru 2009,

wara li kkunsidrat l-osservazzjonijiet ipprezentati:

- għal Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, minn M. Merola, avukat, u J. Cadarso Palau, avukat,
- għall-Asociación de Usuarios de Servicios Bancarios (Ausbanc), minn J. Rodríguez Teijeiro, prokuratur, kif ukoll minn L. Pineda Salido u M. Mateos Ferrer, avukati,
- għall-Gvern Spanjol, minn J. López-Medel Bascones u M. Muñoz Pérez, bħala aġenti,
- għall-Gvern Ġermaniż, minn M. Lumma u J. Kemper, bħala aġenti,

- għall-Gvern Awstrijak, minn E. Riedl, bhala aġent,

- għall-Gvern Portugiż, minn L. Inez Fernandes, kif ukoll minn H. Almeida u P. Contreiras, bhala aġenti,

- għall-Kummissjoni tal-Komunitajiet Ewropej, minn E. Gippini Fournier u W. Wils, bhala aġenti,

wara li semgħet il-konkluzjonijiet tal-Avukat Ġenerali, ipprezentati fis-seduta tad-29 ta' Ottubru 2009,

tagħti l-preżenti

Sentenza

- ¹ It-talba għal deċiżjoni preliminari tirrigwarda l-interpretazzjoni tal-Artikoli 4(2) u 8 tad-Direttiva tal-Kunsill 93/13/KEE, tal-5 ta' April 1993, dwar klawżoli ingusti f'kuntratti mal-konsumatur (ĠU Edizzjoni Speċjali bil-Malti, Kapitolu 15, Vol. 2, p. 288, iktar 'il quddiem id-“Direttiva”).

- 2 Din it-talba tressqet fil-kuntest ta' kawża bejn Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (iktar 'il quddiem il-“Caja de Madrid”) u l-Asociación de Usuarios de Servicios Bancarios (assoċjazzjoni Spanjola tal-utenti tas-servizzi bankarji, iktar 'il quddiem l-“Ausbanc”) dwar il-legalità ta' klawżola inkluża minn Caja de Madrid fil-kuntratti ta' self b'rata ta' interess varjabbli konklużi mal-klijenti tagħha u intiżi għax-xiri ta' proprjetà immobbli.

Il-kuntest ġuridiku

Il-leġiżlazzjoni tal-Unjoni

- 3 It-tnax u d-dsatax-il premessa tad-Direttiva jistabilixxu:

“Billi, iżda, kif inhuma bħalissa, il-ligijiet nazzjonali jippermettu li tiġi kkunsidrata biss armonizzazzjoni parzjali; billi b'mod partikolari, [...] id-Direttiva tkopri biss klawżoli kuntrattwali li ma jkunux ġew innegozjati individwalment; billi l-Istati Membri għandu jkollhom l-għażla b'konsiderazzjoni xierqa tat-Trattat [KEE], li joffru lill-konsumaturi livell oġhla ta' protezzjoni permezz ta' disposizzjonijiet nazzjonali li jkunu aktar stretti minn dawk ta' din id-Direttiva

[...]

Billi, għall-finijiet tad [...] -Direttiva, m'għandhiex issir stima [evalwazzjoni] ta' karattru ingust ta' klawżoli li jiddeskrivu l-kwistjoni prinċipali tas-sugġett tal-kuntratt u lanqas il-proporzjon bejn kwalità/il-prezz tal-merkanzija jew is-servizzi pprovduti; billi l-kwistjoni prinċipali tas-sugġett tal-kuntratt u l-proporzjon bejn kwalità/prezz jistgħu madankollu jiġu kkunsidrati meta tkun qiegħda ssir l-istima dwar jekk klawżoli oħra jkunux ġusti; [...]"

4 L-Artikolu 3 tad-Direttiva jipprovdi:

"1. Klawżola kuntrattwali li ma tkunx giet negozjata individwalment għandha titqies ingusta jekk, kontra l-htieġa ta' *buona fede*, tkun tikkawża żbilanċ sinifikanti fid-drittijiet u l-obbligi tal-partijiet li joħorgu mill-kuntratt, bi ħsara għall-konsumatur.

2. Klawżola għandha dejjem tiġi kkunsidrata li ma tkunx giet innegozjata individwalment meta din tkun giet abbozzata minn qabel u l-konsumatur b'hekk ma jkunx seta' jinfluwenza s-sustanza tal-klawżola, b'mod partikolari fil-kuntest ta' kuntratt standard imfassal minn qabel.

Il-fatt li ċerti aspetti ta' klawżola jew klawżola speċifika waħda tkun giet innegozjata individwalment m'għandux jeskludi l-applikazzjoni ta' dan l-Artikolu għall-bqija ta' kuntratt jekk stima globali tal-kuntratt tindika li dan ikun madankollu kuntratt standard ippreparat minn qabel.

Meta xi bejjieġh jew fornitur jippretendi li klawżola standard ikun gie nnegozjat b'mod individwali, il-piż tal-prova f'dan ir-rigward għandu jaq' fuqu.

3. L-Anness għandu jkun fih lista indikattiva u mhux eżawrjenti tal-klawżoli li jistgħu jiġu kkunsidrati inġusti.”

5 L-Artikolu 4 tad-Direttiva huwa fformulat skont it-termini segwenti:

“1. Mingħajr preġudizzju għall-Artikolu 7, il-karattru inġust ta’ klawżola kuntrattwali għandu jiġi stmat, billi titqies in-natura tal-merkanzija jew servizzi li għalihom ikun kien konkluz il-kuntratt u ssir referenza, filwaqt li jiġi konkluz il-kuntratt, għaċ-ċirkostanzi kollha preżenti waqt il-konkluzjoni tal-kuntratt u għall-klawżoli l-oħra kollha tal-kuntratt jew ta’ kuntratt ieħor li jiddependi fuqu.

2. L-istima tan-natura inġusta tal-klawżoli la għandha tirrelata mad-definizzjoni tal-kwistjoni principali tas-sugġett tal-kuntratt u lanqas mas-sufficjenza tal-prezz u r-remunerazzjoni, fuq naħa waħda, kontra s-servizzi jew il-merkanzija provduti bi tpartit, fuq in-naħa l-oħra, safejn dawn il-klawżoli jkunu f’lingwaġġ sempliċi u ċar.”

6 L-Artikolu 8 tad-Direttiva jipprovdi:

“L-Istati Membri jistgħu jadottaw jew iżommu l-aktar disposizzjonijiet stretti kompatibbli mat-Trattat fil-qasam kopert mid [...]Direttiva, biex jiżguraw grad massimu ta’ protezzjoni għall-konsumatur.”

Il-leġiżlazzjoni nazzjonali

- 7 Taht id-dritt Spanjol, il-protezzjoni tal-konsumaturi kontra l-klawżoli ingusti ġiet żgurata fl-ewwel lok mil-Liġi Ġenerali 26/1984 dwar il-protezzjoni tal-konsumaturi u tal-utenti (Ley General 26/1984 para la Defensa de los Consumidores y Usuarios), tad-19 ta' Lulju 1984 (BOE Nru 176, tal-24 ta' Lulju 1984).
- 8 Il-Liġi 26/1984 ġiet emendata bil-Liġi 7/1998, dwar il-kundizzjonijiet ġenerali tal-kuntratti (Ley 7/1998 sobre condiciones generales de la contratación), tat-13 ta' April 1998 (BOE Nru 89, tal-14 ta' April 1998), li ttrasponiet id-Direttiva fid-dritt intern.
- 9 Madankollu, il-Liġi 7/1998 ma ttrasponietx l-Artikolu 4(2) tad-Direttiva fid-dritt intern.

Il-fatti li wasslu għall-kawża u d-domandi preliminari

- 10 Mid-deċizzjoni tar-rinviju jirrizulta li l-kuntratti ta' self b'rata ta' interessi varjabbli intizi għax-xiri ta' proprjetà immobbli konkluzi bejn Caja de Madrid u l-klijenti tiegħu jinkludu klawżola miktuba, imdaħħla preliminarjament f'kuntratt standard, li permezz tagħha r-rata ta' interessi nominali prevista mill-kuntratt, varjabbli perjodikament skont l-indiċi ta' riferiment miftiehem, għandha tiġi arrotondata, sa mill-ewwel revizzjoni, għal kwart ta' punt perċentwali 'l fuq (iktar 'il quddiem il-“klawżola ta' arrotondament”).

- 11 Fit-28 ta' Lulju 2000, l-Ausbanc ipprezentat rikors intiz, b'mod partikolari, sabiex jinkiseb minghand il-Caja de Madrid li dan tal-aħħar jikkancella l-klawzola ta' arrotondament tal-imsemmija kuntratti ta' self kif ukoll li ma jergax jużaha fil-futur. B'deċiżjoni tal-11 ta' Settembru 2001, il-Juzgado de Primera Instancia de Madrid laqa' r-rikors, peress li qies li l-klawzola ta' arrotondament kienet ingusta u għalhekk nulla, skont il-leġżlazzjoni nazzjonali li ttrasponiet id-Direttiva.

- 12 Caja de Madrid appella minn din is-sentenza quddiem l-Audiencia Provincial de Madrid li, fl-10 ta' Ottubru 2002, tat sentenza li kkonfermat is-sentenza tal-ewwel istanza.

- 13 Fis-27 ta' Novembru 2002, Caja de Madrid appella minn din is-sentenza quddiem it-Tribunal Supremo.

- 14 Skont it-Tribunal Supremo, il-klawzola ta' arrotondament tista' tikkostitwixxi element essenzjali ta' kuntratt ta' self bankarju, bħal dak fil-kawża prinċipali. Issa, fid-dawl tal-fatt li l-Artikolu 4(2) tad-Direttiva jeskludi li l-evalwazzjoni tan-natura ingusta tkun dwar klawzola li tikkonċerna, b'mod partikolari, is-suġġett prinċipali tal-kuntratt, klawzola bħal dik inkwistjoni fil-kawża prinċipali, bħala regola, ma tistax tiġi evalwata għan-natura ingusta tagħha.

- 15 Madankollu, it-Tribunal Supremo josserva wkoll li, peress li r-Renju ta' Spanja ma ttrasponiex fl-ordinament ġuridiku tiegħu l-imsemmi Artikolu 4(2), il-leġiżlazzjoni Spanjola tissugġetta l-kuntratt kollu kemm hu għal tali evalwazzjoni.

16 Huwa f'dawn iċ-ċirkustanzi li t-Tribunal Supremo ddeċieda li jissospendi l-proċeduri quddiemu u li jressaq lill-Qorti tal-Ġustizzja d-domandi preliminari li ġejjin:

- “1) L-Artikolu 8 tad-Direttiva [...] għandu jiġi interpretat fis-sens li Stat Membru jista' jistabbilixxi, fil-liġi tiegħu u għall-benefiċċju tal-konsumatur, sħarriġ tan-natura inġusta ta' daww il-klawżoli li l-istħarriġ tagħhom ma jaqax taħt l-Artikolu 4(2) [tad-Direttiva]?”

- 2) Konsegwentement, l-Artikolu 4(2) flimkien mal-Artikolu 8 [tad-Direttiva], jipprekludi lil Stat Membru milli jistabbilixxi fis-sistema legali tiegħu, u għall-benefiċċju tal-konsumatur, sħarriġ tan-natura inġusta tal-klawżoli li jirreferu għad-'definizzjoni tal-kwistjoni prinċipali tas-sugġett tal-kuntratt' jew is-suffiċjenza tal-prezz u r-remunerazzjoni, fuq naħa waħda, kontra s-servizzi jew il-merkanzija provduti bi tpartit' għalkemm miktuba b'mod ċar u li jinftiehem?

- 3) Interpretazzjoni tal-Artikoli 8 u 4(2) [tad-Direttiva] li tippermetti lil Stat Membru sħarriġ ġudizzjarju tan-natura inġusta tal-klawżoli li jinsabu fil-kuntratti konklużi minn konsumaturi u miktuba b'mod ċar u li jinftiehem, li jiddefinixxu bħala s-sugġett prinċipali tal-kuntratt jew is-suffiċjenza bejn il-prezz u r-remunerazzjoni, minn naħa, jew is-servizzi u l-merkanzija li jiġu pprovduti bi tpartit, hija kompatibbli mal-Artikoli 2, 3(1)(g) u 4(1) tat-Trattat KE?”

Fuq id-domandi preliminari*Fuq l-ammissibbiltà*

- 17 L-Ausbanc, il-Gvern Spanjol u l-Kummissjoni tal-Komunitajiet Ewropej jikkontestaw l-ammissibbiltà tat-talba għal deċiżjoni preliminari minhabba li din ma hijiex utli sabiex tingħata soluzzjoni għall-kawża li għandha quddiemha l-qorti tar-rinviju. F'dan ir-rigward, huma jsostnu li l-klawżola ta' arrotondament inkwistjoni fil-kawża prinċipali ma hijiex dwar is-sugġett prinċipali tal-kuntratt inkwistjoni, imma tikkostitwixxi element aċċessorju tiegħu, b'mod li l-Artikolu 4(2) tad-Direttiva ma huwiex applikabbli għall-kawża prinċipali.
- 18 F'dan ir-rigward għandu jiġi mfakkar mill-ewwel li, skont ġurisprudenza stabbilita, fil-kuntest ta' proċedura skont l-Artikolu 267 TFUE, ibbażata fuq separazzjoni ċara tal-funzjonijiet bejn il-qorti nazzjonali u l-Qorti tal-Ġustizzja, hija biss il-qorti nazzjonali li għandha kompetenza sabiex tikkonstata u tevalwa l-fatti inkwistjoni fil-kawża prinċipali kif ukoll biex tinterpreta u tapplika d-dritt nazzjonali. Bl-istess mod, hija biss il-qorti nazzjonali, li quddiemha tressqet il-kawża u li għandha tassumi r-responsabbiltà tad-deċiżjoni ġudizzjarja, li għandha tevalwa, fid-dawl ta' ċirkustanzi partikolari tal-kawża, kemm il-htieġa ta' deċiżjoni preliminari sabiex tkun f'pożizzjoni li tagħti s-sentenza tagħha, kif ukoll ir-rilevanza tad-domandi li hija tressaq quddiem il-Qorti tal-Ġustizzja. Għaldaqstant, sa fejn id-domandi magħmula jirrigwardaw l-interpretazzjoni tad-dritt tal-Unjoni, il-Qorti tal-Ġustizzja hija, bħala prinċipju, marbuta li tiddeċiedi (ara s-sentenzi tat-12 ta' April 2005, Keller, C-145/03, Ġabra p. I-2529, punt 33; tat-18 ta' Lulju 2007, Lucchini, C-119/05, Ġabra p. I-6199, punt 43, kif ukoll tal-11 ta' Settembru 2008, Eckelkamp *et*, C-11/07, Ġabra p. I-6845, punti 27 u 32).

- 19 B'hekk, minkejja li l-Qorti tal-Ġustizzja ddeċidiet ukoll li, f'ċirkustanzi eċċezzjonali, hija għandha teżamina l-kundizzjonijiet li fihom tressqet kawża quddiemha mill-qorti nazzjonali sabiex tivverifika l-ġurisdizzjoni tagħha (ara, f'dan is-sens, is-sentenzi tas-16 ta' Diċembru 1981, Foglia, 244/80, Ġabra p. 3045, punt 21 u tad-19 ta' Novembru 2009, Filipiak, C-314/08, Ġabra p. I-11049, punt 41), ir-rifjut li tingħata deċiżjoni fuq domanda preliminari magħmula minn qorti nazzjonali huwa possibbli biss meta jidher b'mod manifest li l-interpretazzjoni tad-dritt Komunitarju mitluba mhijiex rilevanti (ara, s-sentenzi tal-5 ta' Diċembru 1996, Reisdorf, C-85/95, Ġabra p. I-6257, punt 16, u tal-1 ta' Ottubru 2009, Woningstichting Sint Servatius, C-567/07, p. I-9021, punt 43).
- 20 Dan ma huwiex il-każ fil-kawża inkwistjoni.
- 21 Fil-fatt, fid-deċiżjoni tar-rinviju, it-Tribunal Supremo jistaqsi dwar il-portata tal-obbligi li għandhom l-Istati Membri skont id-Direttiva, f'dak li jikkonċerna l-portata tal-istharriġ ġuridiku tan-natura ingusta ta' ċerti klawżoli kuntrattwali li, skont it-Tribunal Supremo stess, jaqgħu taht l-Artikolu 4(2) tad-Direttiva.
- 22 Minkejja li l-partijiet kollha ma jaqblux mal-evalwazzjoni tat-Tribunal Supremo, ma jidhirx, tal-anqas b'mod manifest, li l-imsemmija dispożizzjoni tad-Direttiva ma tistax tapplika fil-każ inkwistjoni fil-kawża prinċipali.
- 23 F'dawn iċ-ċirkustanzi, għandu jiġi kkonstatat li l-Qorti tal-Ġustizzja hija kompetenti sabiex tiddeċiedi dwar id-domandi preliminari li sarulha mill-qorti tar-rinviju, u li, għalhekk, it-talba għal deċiżjoni preliminari għandha tiġi ddikkjarata ammissibbli.

Fuq il-mertu

Fuq l-ewwel u t-tieni domandi

- 24 Permezz tal-ewwel żewġ domandi, li għandhom jiġu eżaminati flimkien, il-qorti tar-rinviju tistaqsi, essenzjalment, jekk l-Artikoli 4(2) u 8 tad-Direttiva jipprekludux Stat Membru milli jipprovdni fl-ordinament ġuridiku tiegħu, għall-benefiċċju tal-konsumaturi, sħarriġ tan-natura ingusta tal-klawżoli kuntrattwali dwar is-sugġett prinċipali tal-kuntratt jew fuq l-adeqwatezza tal-prezz u tar-remunerazzjoni, minn naħa, u s-servizzi jew il-merkanzija pprovduti, min-naħa l-oħra, anki jekk dawn il-klawżoli huma fformulati b'mod ċar u li jinftiehem.
- 25 Caja de Madrid isostni li l-Artikolu 8 tad-Direttiva ma jippermettix lill-Istati Membri jintroduċu, permezz ta' miżuri ta' traspożizzjoni, jew li jżommu, f'każ ta' nuqqas ta' tali miżuri, leġiżlazzjoni nazzjonali kuntrarja għall-Artikolu 4(2) tad-Direttiva. Fil-fatt, din id-dispożizzjoni tillimita b'mod restrittiv il-kamp ta' applikazzjoni tas-sistema ta' protezzjoni stabbilit minn din id-Direttiva, billi tiskludi b'hekk kull possibbiltà għall-Istati Membri li jidderogaw minnha anki sabiex jadottaw leġiżlazzjoni nazzjonali iktar favorevoli għall-konsumaturi
- 26 Min-naħa l-oħra, peress li l-partijiet ikkonċernati l-oħrajn ipprezentaw osservazzjonijiet huma jsostnu li l-Artikoli 4(2) u 8 tad-Direttiva ma jipprekludux tali possibbiltà. Fil-fatt, huma jqisu li l-adozzjoni jew iż-żamma ta' leġiżlazzjoni nazzjonali bħal din taq' taht il-possibbiltà għall-Istati Membri li jistabbilixxu, fil-qasam kopert minn din id-Direttiva, mekkaniżmi iktar stretti ta' protezzjoni tal-konsumaturi.

- 27 Bħala risposta għad-domandi magħmula, għandu jitfakkar li, skont ġurisprudenza stabbilita, is-sistema ta' protezzjoni implementata mid-Direttiva hija bbażata fuq l-idea li l-konsumatur jinsab f'sitwazzjoni ta' inferjorità meta mqabbel mal-bejjiegh jew fornitur f'dak li jikkonċerna kemm is-setgħa ta' negozjar kif ukoll il-livell ta' informazzjoni, sitwazzjoni li ġġieghlu jaderixxi għall-kundizzjonijiet stabbiliti minn qabel mill-bejjiegh jew fornitur, mingħajr ma jista' jeżerċita ebda influwenza fuq il-kontenut tagħhom (sentenza tas-27 ta' Ġunju 2000, Océano Grupo Editorial u Salvat Editores, C-240/98 sa C-244/98, Ġabra p. I-4941, punt 25 kif ukoll tas-6 ta' Ottubru 2006, Mostaza Claro, C-168/05, Ġabra p. I-10421, punt 25).
- 28 Madankollu, kif huwa indikat espressament fit-tnax-il premessa tad-Direttiva, din tal-aħħar armonizzat parzjalment u minimalment il-leġiżlazzjonijiet nazzjonali dwar il-klawżoli ingusti, filwaqt li l-Istati Membri jibqagħlhom il-possibbiltà li jiżguraw lill-konsumatur livell ta' protezzjoni iktar għoli minn dak li hija tipprovdi.
- 29 Għalhekk, l-Artikolu 8 tad-Direttiva jipprovdi formalment il-possibbiltà għall-Istati Membri li "jistgħu jadottaw jew iżommu l-aktar disposizzjonijiet stretti kompatibbli mat-Trattat fil-qasam kopert [mid]-Direttiva, biex jiżguraw grad massimu ta' protezzjoni għall-konsumatur".
- 30 Għalhekk, għandha ssir verifika dwar jekk il-portata tal-Artikolu 8 tad-Direttiva testendix għall-qasam kopert minn din tal-aħħar u, għaldaqstant, għall-Artikolu 4(2) tagħha, jew inkella jekk, kif isostni Caja de Madrid, jekk din l-aħħar dispożizzjoni hijiex eskluża mill-kamp ta' applikazzjoni tal-imsemmi Artikolu 8.
- 31 Issa, f'dan ir-rigward, għandu jiġi kkonstatat li l-Artikolu 4(2) tad-Direttiva jipprovdi biss li l-"istima tan-natura ingusta" ma tirrigwardax il-klawżoli intiżi f'din id-dispożizzjoni, inkwantu dawn il-klawżoli huma fformulati b'mod sempliċi u ċar.

- 32 Għalhekk, mill-istess termini tal-Artikolu 4(2) tad-Direttiva jirriżulta li din id-dispożizzjoni, kif irrilevat l-Avukat Ġenerali fil-punt 74 tal-konklużjonijiet tagħha, ma tistax tiġu kkunsidrati li tistabbilixxi l-kamp ta' applikazzjoni materjali tad-Direttiva. Kuntrarjament, il-klawżoli msemmija fl-imsemmi Artikolu 4(2), filwaqt li jaqgħu taħt il-qasam kopert mid-Direttiva, jaħarbu mill-evalwazzjoni dwar in-natura ingusta tagħhom, inkwantu l-qorti nazzjonali kompetenti għandha tevalwa, wara eżami individwali ta' kull każ, li huma ġew ifformulati mill-bejjiegh jew mill-fornitur b'mod sempliċi u ċar.
- 33 Barra minn hekk, mill-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja jirriżulta li l-Artikoli 3(1) u 4(1) tad-Direttiva jiddefinixxu, flimkien, il-kriterji ġenerali li jippermettu li ssir evalwazzjoni tan-natura ingusta tal-klawżoli kuntrattwali sugġetti għad-dispożizzjonijiet tad-Direttiva (ara, f'dan is-sens, is-sentenza tas-7 ta' Mejju 2002, Il-Kummissjoni vs L-Isvezja, C-478/99, Ġabra p. I-4147, punti 11 u 17, kif ukoll tal-1 ta' April 2004, Freiburger Kommunalbauten, C-237/02, Ġabra p. I-3403, punti 18, 19 u 21).
- 34 F'din l-istess perspettiva, l-Artikolu 4(2) tad-Direttiva huwa intiz, kif irrilevat l-Avukat Ġenerali fil-punt 75 tal-konklużjonijiet tagħha, unikament sabiex jistabbilixxi l-metodi u l-portata tal-istharrig fil-mertu tal-klawżoli kuntrattwali, li ma ġewx innegozzjati individwalment, li jiddeskrivu l-prestazzjonijiet essenzjali tal-kuntratt konklużi bejn bejjiegh jew fornitur u konsumatur.
- 35 Minn dan isegwi li l-klawżoli msemmija f'dan l-Artikolu 4(2) jaqgħu taħt il-kuntest irregolat minn din id-Direttiva u li, għaldaqstant, l-Artikolu 8 tagħha japplika wkoll għall-imsemmi Artikolu 4(2).

- 36 Tali konkluzjoni ma tistax tiġi mminata mill-argumenti ta' Caja de Madrid li jgħidu li, kif jirriżulta b'mod partikolari mis-sentenza tal-10 ta' Mejju 2001, Il-Kummissjoni vs Il-Pajjiżi l-Baxxi (C-144/99, Ġabra p. I-3541), l-Artikolu 4(2) tad-Direttiva għandu natura obbligatorja u vinkolanti għall-Istati Membri, b'mod li dawn ma jistgħux jinvokaw l-Artikolu 8 tad-Direttiva sabiex jadottaw jew iżommu fl-ordinamenti ġuridiċi tagħhom dispożizzjonijiet li jistgħu jimmodifikaw il-portata tagħha.
- 37 F'dan ir-rigward, huwa biżżejjed li jiġi rrilevat li dawn l-argumenti jirriżultaw minn interpretazzjoni żbaljata tal-imsemmija sentenza. F'din is-sentenza, il-Qorti tal-Ġustizzja ddeċidiet li r-Renju tal-Pajjiżi l-Baxxi kien naqas milli jwettaq l-obbligi tiegħu skont id-Direttiva mhux għaliex ma ttrasponiex l-Artikolu 4(2) tagħha, imma sempliċement għaliex għamel traspożizzjoni inkompleta, b'mod li l-leġizlazzjoni nazzjonali inkwistjoni ma setgħetx tilhaq ir-riżultati intiżi minn din id-dispożizzjoni.
- 38 Fil-fatt, l-imsemmija leġizlazzjoni teskludi kull possibbiltà ta' sħarriġ ġudizzjarju tal-klawżoli li jiddeskrivu l-prestazzjonijiet essenzjali fil-kuntratti konklużi bejn bejjiegh jew fornitur u konsumatur, anki meta l-formulazzjoni ta' dawn il-klawżoli kienet ambigwa u mhux ċara, b'mod li l-konsumatur kien kompletament imċaħħad milli jsostni n-natura ingusta ta' klawżola dwar id-definizzjoni tas-sugġett prinċipali tal-kuntratt u dwar is-suffiċjenza bejn il-prezz u s-servizzi jew il-merkanzija pprovduta.
- 39 Għaldaqstant, ma jistax jiġi dedott mill-imsemmija sentenza Il-Kummissjoni vs Il-Pajjiżi l-Baxxi, iċċitata iktar 'il fuq, li l-Qorti tal-Ġustizzja kkunsidrat li l-Artikolu 4(2) tad-Direttiva jikkostitwixxi dispożizzjoni obbligatorja u vinkolanti, li trid obbligatorjament tiġi traposta bħala tali mill-Istati Membri. Kuntrarjament, il-Qorti tal-Ġustizzja illimitat ruħha sabiex tiddeċiedi li, sabiex tiggarrantixxi konkretament l-għanijiet ta' protezzjoni tal-konsumaturi intiżi mid-Direttiva, t-traspożizzjoni kollha tal-imsemmi Artikolu 4(2) għandha tkun kompleta, b'mod li l-projbizzjoni li ssir evalwazzjoni tan-natura ingusta tal-klawżoli tkun turrigwarda biss dawk li huma fformulati b'mod sempliċi u ċar.

- 40 Minn dak kollu li jipproċedi jirriżulta li l-Istati Membri ma jistgħux jiġu mcaħħda milli jżommu jew jadottaw, fil-qasam kollu previst mid-Direttiva, inkluż l-Artikolu 4(2) tagħha, regoli iktar stretti minn dawk previsti mid-Direttiva stess, sakemm dawn ikunu intiżi sabiex jiżguraw livell ta' protezzjoni iktar għoli għall-konsumaturi.
- 41 Fir-rigward tal-leġiżlazzjoni Spanjola inkwistjoni fil-kawża prinċipali, għandu jiġi rrilevat li, kif jirriżulta mill-proċess ipprezentat lill-Qorti tal-Gustizzja, il-liġi 7/1998 ma ttrasponietx fid-dritt intern l-Artikolu 4(2) tad-Direttiva.
- 42 Minn dan isegwi li, fl-ordinament ġuridiku Spanjol, kif osserva t-Tribunal Supremo, qorti nazzjonali tista' f'kull ċirkustanza tevalwa, fil-kuntest ta' kawża li tikkonċerna kuntratt konkluż bejn bejjieġh jew fornitur u konsumatur, in-natura inġusta ta' klawżola li ma gietx innegozzjata individwalment, li hija b'mod partikolari dwar is-sugġett prinċipali tal-kuntratt, anki fl-ipoteżi fejn din il-klawżola giet ifformulata minn qabel mill-bejjieġh jew fornitur b'mod sempliċi u ċar.
- 43 F'dawn il-kundizzjonijiet, għandu jiġi kkonstatat li, billi tawtorizza l-possibbiltà ta' sħarriġ ġudizzjarju komplet tan-natura inġusta tal-klawżoli, bħal dawk imsemmija fl-Artikolu 4(2) tad-Direttiva, previsti minn kuntratt konkluż bejn bejjieġh jew fornitur u konsumatur, il-leġiżlazzjoni Spanjola inkwistjoni fil-kawża prinċipali tippermetti li jiġi żgurat lill-konsumatur, skont l-Artikolu 8 tad-Direttiva, livell ta' protezzjoni effettiva iktar għoli minn dak stabbilit minnha.
- 44 Fid-dawl ta' dawn il-kunsiderazzjonijiet, ir-risposta għall-ewwel u għat-tieni domandi għandha tkun li l-Artikoli 4(2) u 8 tad-Direttiva għandhom jiġu interpretati fis-sens li ma jipprekludux leġiżlazzjoni nazzjonali, bħal dik inkwistjoni fil-kawża prinċipali, milli tawtorizza sħarriġ ġudizzjarju tan-natura inġusta tal-klawżoli kuntrattwali

dwar id-definizzjoni tas-sugġett prinċipali tal-kuntratt jew dwar is-suffiċjenza bejn il-prezz u r-remunerazzjoni, minn naħa, u s-servizzi jew il-merkanzija pprovduta, min-naħa l-oħra, anki jekk dawn il-klawżoli huma fformulati b'mod sempliċi u ċar.

Fuq it-tielet domanda

- 45 Permezz tat-tielet domanda tagħha, il-qorti tar-rinviju tistaqsi jekk l-Artikoli 2 KE, 3(1)(g) KE u 4(1) KE jipprekludux interpretazzjoni tal-Artikoli 4(2) u 8 tad-Direttiva li tgħid li l-Istati Membri jistgħu jadottaw leġiżlazzjoni nazzjonali li tawtorizza sħarriġ ġudizzjarju tan-natura ingusta tal-klawżoli kuntrattwali dwar id-definizzjoni tas-sugġett prinċipali tal-kuntratt jew dwar is-suffiċjenza bejn il-prezz u r-remunerazzjoni, minn naħa, u s-servizzi jew il-merkanzija pprovduta, min-naħa l-oħra, anki jekk dawn il-klawżoli huma fformulati b'mod sempliċi u ċar.
- 46 Fir-rigward tal-Artikoli 2 KE u 4(1) KE huwa biżżejjed li jiġi kkonstatat li, skont ġurisprudenza stabbilita, dawn id-dispożizzjonijiet jistabbilixxu għanijiet u prinċipji generali li japplikaw neċessarjament flimkien mal-kapitoli rispettivi tat-Trattat KE intiżi sabiex jitwettqu ċerti prinċipji u għanijiet. Għalhekk, huma waħedhom ma jistgħux ikollhom l-effett li joħolqu obbligi ċari u inkondizzjonati għall-Istati Membri (ara, f'dan is-sens, f'dak li jikkonċerna l-Artikolu 2 KE, is-sentenza tal-24 ta' Jannar 1991, *Alsthom Atlantique*, C-339/89, Ġabra p. I-107, punt 9, u, fir-rigward tal-Artikolu 4(1) KE, is-sentenza tat-3 ta' Ottubru 2000, *Échirolles Distribution*, C-9/99, Ġabra p. I-8207, punt 25).
- 47 Bl-istess mod, lanqas l-Artikolu 3(1)(g) KE waħdu ma jista' jipproduċi obbligi ġuridiċi għall-Istati Membri. Fil-fatt, din id-dispożizzjoni hija limitata sabiex tindika, bħalma l-Qorti tal-Ġustizzja diġà kellha l-opportunità li tikkjarifika, għan li għaldaqstant għandu jiġi ppreċiżat f'dispożizzjonijiet oħra tat-trattat, b'mod partikolari f'dawk

relatati mar-regoli ta' kompetizzjoni (ara, f'dan is-sens, is-sentenza tad-9 ta' Novembru 1983, *Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin vs Il-Kummissjoni*, 322/81, Ġabra p. 3461, punt 29, u *Alsthom Atlantique*, iċċitata iktar 'il fuq, punt 10).

- 48 Barra minn hekk, għandu jiġi kkonstatat li l-indikazzjonijiet li jinsabu fid-deċiżjoni tar-rinviju ma jippermettux lill-Qorti tal-Ġustizzja tiddeċiedi b'mod ċar id-dispożizzjonijiet tat-trattat dwar ir-regoli ta' kompetizzjoni li l-interpretazzjoni tagħhom hija utli għall-kwistjoni fil-kawża prinċipali.
- 49 Fid-dawl ta' dawn il-kunsiderazzjonijiet kollha, ir-risposta għat-tielet domanda għandha tkun li l-Artikoli 2 KE, 3(1)(g) KE u 4(1) KE ma jipprekludux interpretazzjoni tal-Artikoli 4(2) u 8 tad-Direttiva li permezz tagħha l-Istati Membri jistgħu jadottaw leġislazzjoni nazzjonali li tawtorizza s'tharrig' ġudizzjarju tan-natura ingusta tal-klawżoli kuntrattwali dwar id-definizzjoni tas-sugġett prinċipali tal-kuntratt jew dwar is-suffiċjenza bejn il-prezz u r-remunerazzjoni, minn naħa, u s-servizzi jew il-merkanzija pprovduta, min-naħa l-oħra, anki jekk dawn il-klawżoli huma fformulati b'mod sempliċi u ċar.

Fuq l-ispejjeż

- 50 Peress li l-proċedura għandha, fir-rigward tal-partijiet fil-kawża prinċipali, in-natura ta' kwistjoni mqajma quddiem il-qorti tar-rinviju, hija din il-qorti li tiddeċiedi fuq l-ispejjeż. L-ispejjeż sostnuti għas-sottomissjoni tal-osservazzjonijiet lill-Qorti tal-Ġustizzja, barra dawk tal-imsemmija partijiet, ma jistgħux jiġiħallu lura.

Għal dawn il-motivi, il-Qorti tal-Ġustizzja (L-Ewwel Awla) taqta' u tiddeċiedi:

- 1) L-Artikoli 4(2) u 8 tad-Direttiva tal-Kunsill 93/13/KEE, tal-5 ta' April 1993, dwar klawżoli ingusti f'kuntratti mal-konsumatur, għandhom jiġu interpretati fis-sens li ma jipprekludux leġiżlazzjoni nazzjonali, bħal dik inkwistjoni fil-kawża prinċipali, milli tawtorizza sħarriġ ġudizzjarju tan-natura ingusta tal-klawżoli kuntrattwali dwar id-definizzjoni tas-suġġett prinċipali tal-kuntratt jew dwar is-suffiċjenza bejn il-prezz u r-remunerazzjoni, minn naħa, u s-servizzi jew il-merkanzija pprovduta, min-naħa l-oħra, anki jekk dawn il-klawżoli huma fformulati b'mod sempliċi u ċar.

- 2) L-Artikoli 2 KE, 3(1)(g) KE u 4(1) KE ma jipprekludux interpretazzjoni tal-Artikoli 4(2) u 8 tad-Direttiva li permezz tagħha l-Istati Membri jistgħu jadottaw leġiżlazzjoni nazzjonali li tawtorizza sħarriġ ġudizzjarju tan-natura ingusta tal-klawżoli kuntrattwali dwar id-definizzjoni tas-suġġett prinċipali tal-kuntratt jew dwar is-suffiċjenza bejn il-prezz u r-remunerazzjoni, minn naħa, u s-servizzi jew il-merkanzija pprovduta, min-naħa l-oħra, anki jekk dawn il-klawżoli huma fformulati b'mod sempliċi u ċar.

Firem